

LÁNYOK A MAGYAR KÖZÉPFOKÚ SZAKKÉPZÉSBEN

2017.04.06.

HÁTTÉRTANULMÁNY

AZ ELEMZÉS A “GIRLS CAN DO IT. SUPPORTING NONTRADITIONAL CAREER CHOICES OF WOMEN WITH VOCATIONAL EDUCATION.” PROJEKT KERETÉBEN KÉSZÜLT.

SZERZŐK: CSILLAG MÁRTON, GRESKOVICS BORI, MOLNÁR TAMÁS

TÁMOGATÓ: VISEGRAD FUND

TARTALOMJEGYZÉK

I.	BEVEZETÉS	3
II.	A NEMI SZEGREGÁCIÓ A KÖZÉPFOKÚ SZAKKÉPZÉSBEN	3
III.	MUNKAERŐPIACI KÖVETKEZMÉNYEK.....	6
	Foglalkoztatási és munkanélküliségi ráta.....	6
	Munkanélküliség.....	9
	Foglalkoztatottság.....	11
	Különbségek a keresetekben?.....	15
IV.	ÖSSZEGZÉS	16
V.	FÜGGELÉK.....	18

I. BEVEZETÉS

A nőket a világ legtöbb országában hátrányos megkülönböztetés éri a munkaerőpiacon: kevesebbet keresnek ugyanolyan képzettséggel és ugyanabban a munkakörben, mint férfi társaik, és nehezebben jutnak előre a karrierjükben. A nemek közötti munkaerő-piaci megkülönböztetés egyik leglátványosabb jele, hogy a legtöbb kutatás 10-20 százalék közé teszi az egyazon munkakörön belül dolgozó férfiak és nők keresete közötti különbséget.

A nemi alapú diszkrimináció a munkaerőpiacon több szempontból is problémás: egyrészt megakadályozza, hogy mindenki a teljesítménye alapján legyen értékelve és fizetve, illetve ez alapján juthasson előre a karrierjében, így igazságtalan a hátrányos megkülönböztetést elszenvedőkkel szemben. Emellett az egész gazdaságra nézve káros, ha nem a legmegfelelőbb munkavállalók kerülnek bizonyos pozíciókba, így a férfiak előnyben részesítése miatt rosszabb a vállalatok termelékenysége, mint ha kizárólag a teljesítmény játszana szerepet a kiválasztásban és az előrehajtásban.

Munkaerő-piaci megkülönböztetés egyik legszembetűnőbb formája a foglalkozási szegregáció, azaz hogy a nők és férfiak igen eltérő foglalkozásokban dolgoznak. A vertikális szegregáció a munkahelyi előmenetellel kapcsolatos hátrányos megkülönböztetést takarja, és magába foglalja a diszkrimináció minden olyan formáját, ami akadályozza a nőket abban, hogy vezető pozíciókat foglaljanak el vállalatoknál vagy intézményeknél. A horizontális szegregáció ezzel szemben szakmák közötti megkülönböztetést takar, és eredményezheti akár szinte tisztán női vagy férfi szakmák kialakulását, amik között sok esetben a "férfi szakmának" tekintett foglalkozásokhoz magasabb presztízs és magasabb fizetés kapcsolódik.

Elemzésünkben főként ez utóbbira, a horizontális, szakmák közötti szegregációra fókuszálunk. Annak, hogy miért választanak igen eltérő szakmákat a nők és férfiak, számos oka lehet: a személyes képességeken és preferenciákon felül ilyenek lehetnek a beidegződések és konvenciók, amik többek között a család elvárásain, társadalmi és személyes mintákon keresztül befolyásolhatják a lányok és a fiúk eltérő szakmaválasztását. Emellett szerepet játszhatnak a pedagógusok javaslatai is, akik szintén orientálhatják a tanulókat hagyományosan női vagy férfi foglalkozások irányába.

A szakmák közötti jelentős eltérések a nemi arányokban nem csak ahhoz vezet, hogy kialakulnak vagy fennmaradnak a társadalom által döntően "férfi szakmának" vagy "női szakmának" tartott területek, amik később a minták miatt újratermelik magukon belül a nemi különbségeket, hanem hatással van a nők munkaerő-piaci kilátásaira, így a várható foglalkoztatottságukra és keresetükre is.

Mivel a pályaválasztást nagyban meghatározza az iskolai képzettség, főként szakképzés esetében, ezért először azt vizsgáljuk meg, hogy milyen nemi alapú különbségek vannak a középfokú szakképzésben különböző szakmák között, majd elemezzük ezek hatását a várható foglalkoztatottságra illetve a keresetekre.

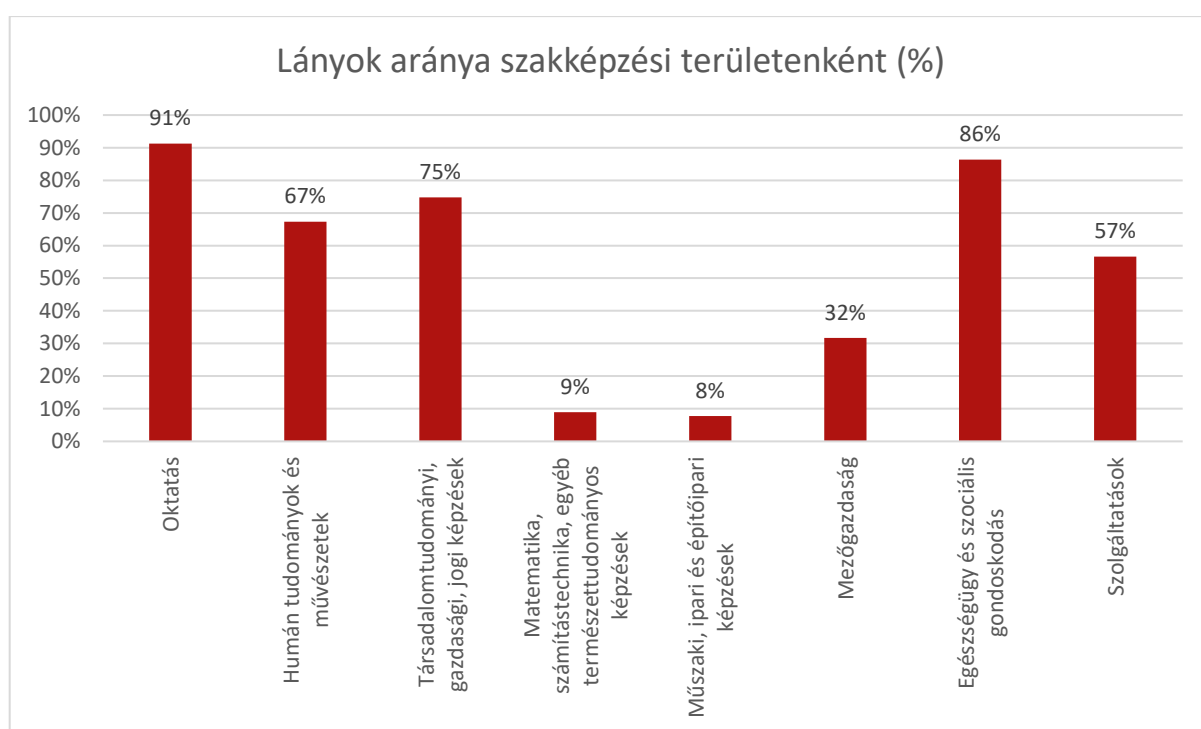
II. A NEMI SZEGREGÁCIÓ A KÖZÉPFOKÚ SZAKKÉPZÉSBEN

Magyarországon a 2016/2017-es tanévtől kezdve kétféle középfokú oktatási intézményben zajlik szakképzés: szakgimnáziumokban és szakközépiskolákban, ezek közül mindkettőben lehetőség van érettségi vizsgát tenni a szakképesítés megszerzése mellett. A szakgimnáziumok a korábbi szakközépiskolákból alakultak, míg a mostani szakközépiskolák korábban szakiskolák

voltak, amik érettségít nem, csak szakképesítést nyújtottak. Elemzésünkben az Oktatási Hivatal 2014-es adatait vizsgáljuk¹, így az akkori intézmény elnevezéseket használjuk.

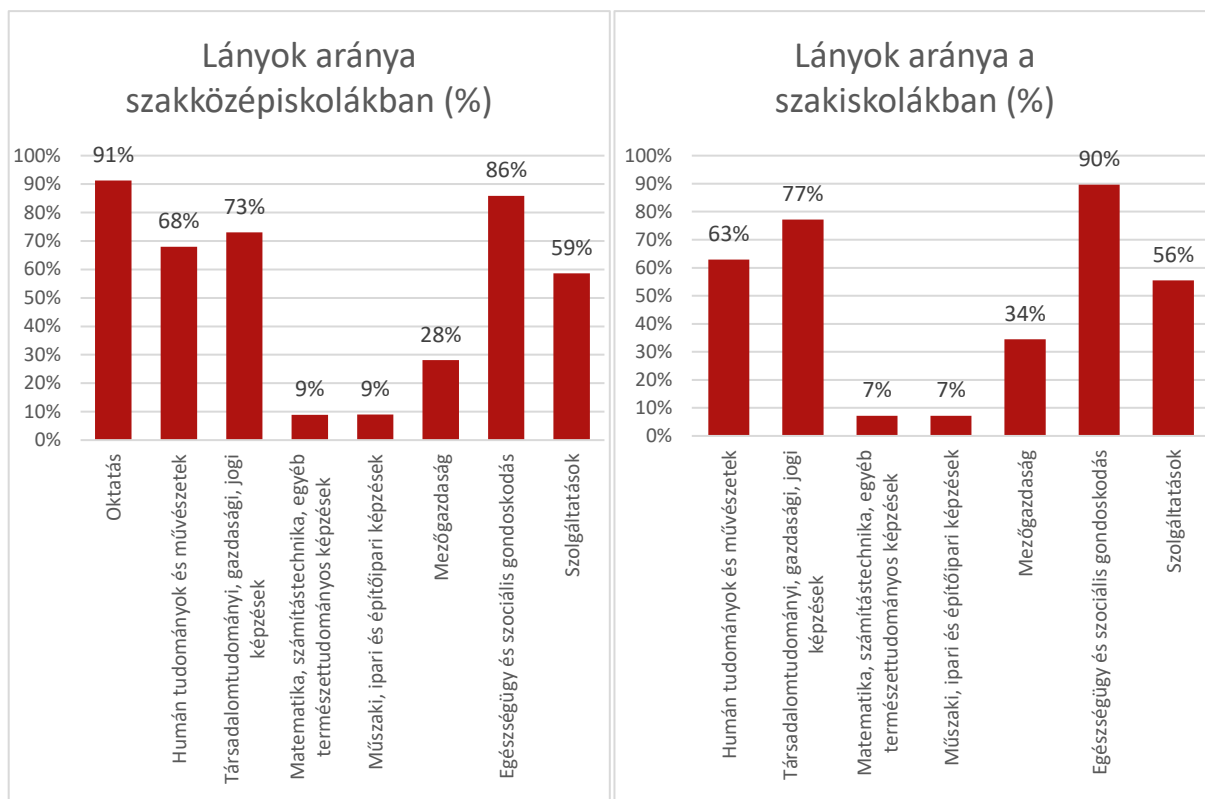
Az adatok alapján megvizsgáltuk, hogy az akkori szakközépiskolákban és szakiskolákban hogyan alakultak a nemi arányok az abban az évben (2014-ben) sikeres vizsgát tevők között szakmánként. Már tanulmányi terület főcsoportra lebontva is feltűnő, hogy hatalmas különbségek vannak abban, hogy milyen szakmákat választanak a fiúk, és milyeneket a lányok. Míg a Matematika, számítástechnika és egyéb természettudományok képzések területén csak 9 százalék, a Műszaki, ipari és építőipari képzések területén pedig mindössze 8 százalék volt a lányok aránya; addig az Egészségügyi és szociális gondoskodás területén a tanulók túlnyomó többsége, 86 százaléka lány, az Oktatás területén pedig 91 százalék fölött volt a lányok aránya. (1. ábra)

1. ábra - Lányok aránya a szakképzési területeken

Jelentős eltérések vannak ugyanakkor a szakközépiskolák és a szakiskolák között is: míg a két fő képzési ágon hozzávetőlegesen megegyeznek a nemi arányok a humán, matematikai, mérnöki és agrár területeken, addig a társadalomtudományi és egészségügyi szakterületeken jóval aránytalanabb az eloszlás a szakiskolákban, mint a szakközépiskolákban. A szakközépiskolákban valamivel több mint kétszer annyi lány tanul társadalomtudományi területen, mint fiú, a szakiskolákban ez az arány majdnem négyszeres. Az egészségügyi területen pedig a szakközépiskolák hatszoros lány/fiú aránya helyett több mint nyolcszorosa a lányok túlsúlya a szakiskolákban. (2. ábra)

¹ A Kir-Stat az OH tulajdonát képezi. A használt adatokat az MTA KRTK Adatbankja dolgozta fel, a szerző azokat a Budapest Intézet kutatójaként az OH engedélyével használta.

2. ábra - Lányok aránya a szakképzési területeken iskolatípusok szerint

A szűkebb szakterületek² között pedig még ennél is nagyobb különbség rajzolódik ki a nemi megoszlásban (lásd függelék 1. táblázata): míg szakközépiskolákban a Humán tudományok és művészetek területen csak kétszeres a lányok aránya a fiúkhoz képest, addig ezen belül formatervezés szakvizsgát több mint hétszer annyi lány tett, mint fiú, viszont audiovizuális módszerek és média-szakismeretekből kevesebb lány vizsgázott, mint fiú. De nagyok a különbségek például mind a szakközépiskolákban, mind a szakiskolákban az Egészségügyi és szociális gondoskodás szakmán belül is: míg szociális munka és tanácsadás szakterületen szakiskolákban és szakközépiskolákban is 90 százalék fölötti a lányok aránya, addig fogászati laboratóriumi technológia szakterületen szakiskolákban 77 százalék, szakközépiskolákban pedig csak 66 százalék a lányok aránya.

A jellemzően fiúk által választott területeken belül is vannak szűkebb szakterületek, amik között jelentősek a különbségek: míg a teljes Matematika, számítástechnika és egyéb természettudományok területen kevesebb mint 10 százalék a lányok aránya, addig a statisztika szakképzésben a tanulók egyharmada lány. Ehhez hasonlóan a Műszaki, ipari és építőipari képzéseken belül is vannak kevésbé szegregált szakterületek, növénytermesztés és állattenyésztés szakvizsgát fele annyi lány tett mint fiú, kertészetből pedig majdnem ugyanannyian vizsgáztak sikeresen a két nemből.

² Itt és a várható keresetekre vonatkozó számításoknál az OKJ kód tanulmányi területet jelző 3 számjegyének első két számjegyét használtuk a szűkebb szakterületek megkülönböztetésére.

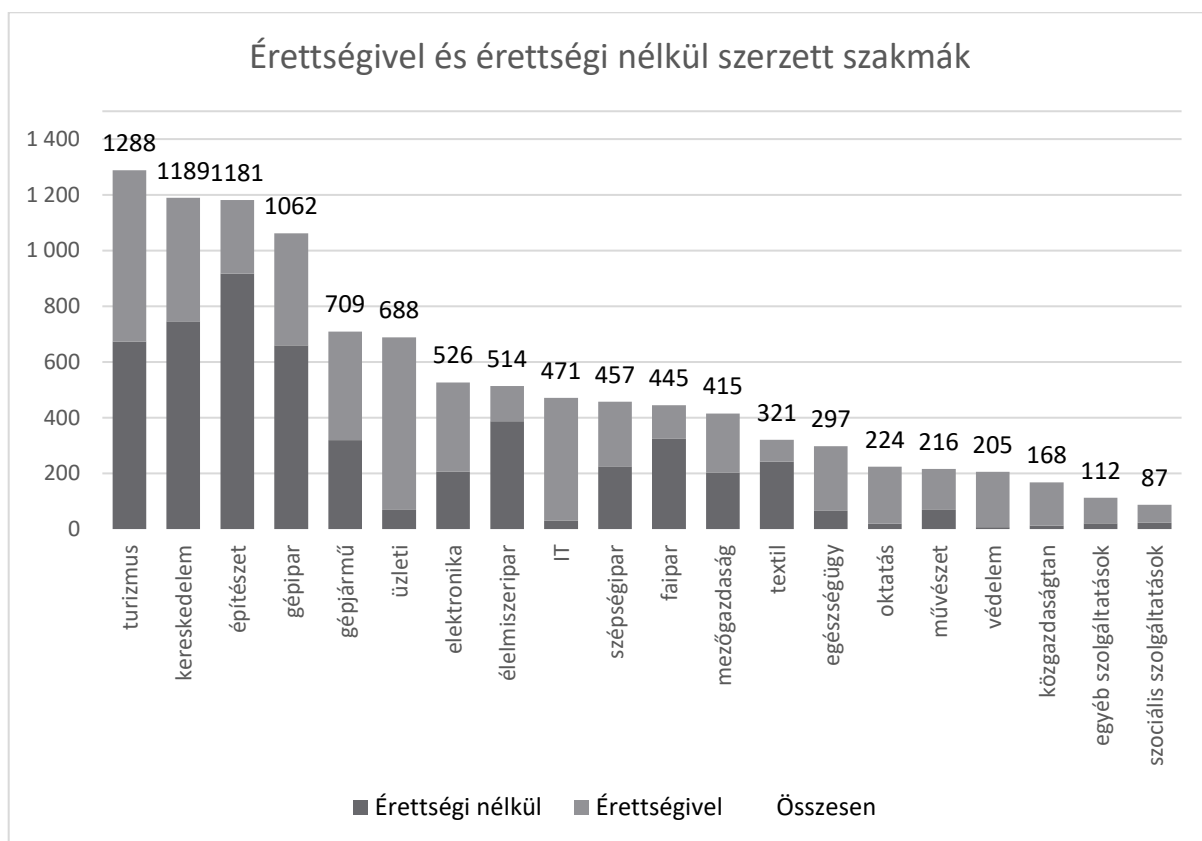

III. MUNKAERŐPIACI KÖVETKEZMÉNYEK

FOGLALKOZTATÁSI ÉS MUNKANÉLKÜLSÉGI RÁTA

A Központi Statisztikai Hivatal 2014-es Munkaerő Felmérésének adatai alapján elemeztük a nem és a szakképzettség munkaerő-piaci státuszra gyakorolt hatását. Az elemzésben 10575 20-29 év közötti fiatal szerepelt, akiknek legmagasabb befejezett iskolai végzettségük legfeljebb érettségivel vagy érettségi nélkül szerzett szakmai végzettség.

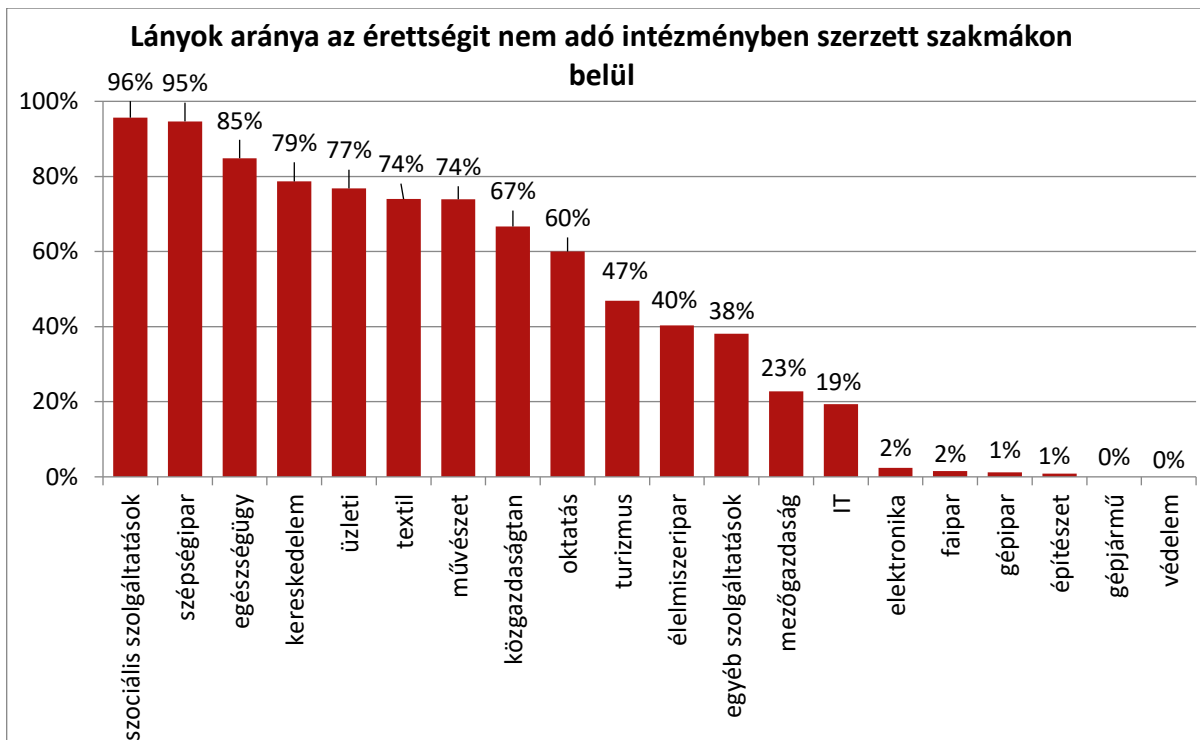
A Munkaerő Felmérés alapján sok szakma tanulható egyaránt szakiskolában és szakközépiskolában, míg mások jellemzően vagy csak érettségit adó vagy csak érettségit nem adó intézményekben szerezhetőek meg. A biztonsági, az IT, a gazdasági és az üzleti szakmákat főleg szakközépiskolában lehet szerezni, míg az élelmiszer- és a textilipari területekhez és az építőiparhoz kapcsolódó szakmák főleg érettségit nem adó intézményekben szerezhetőek meg. (3. ábra)

3. ábra - Szakiskolában és szakközépiskolában szerzett szakmák

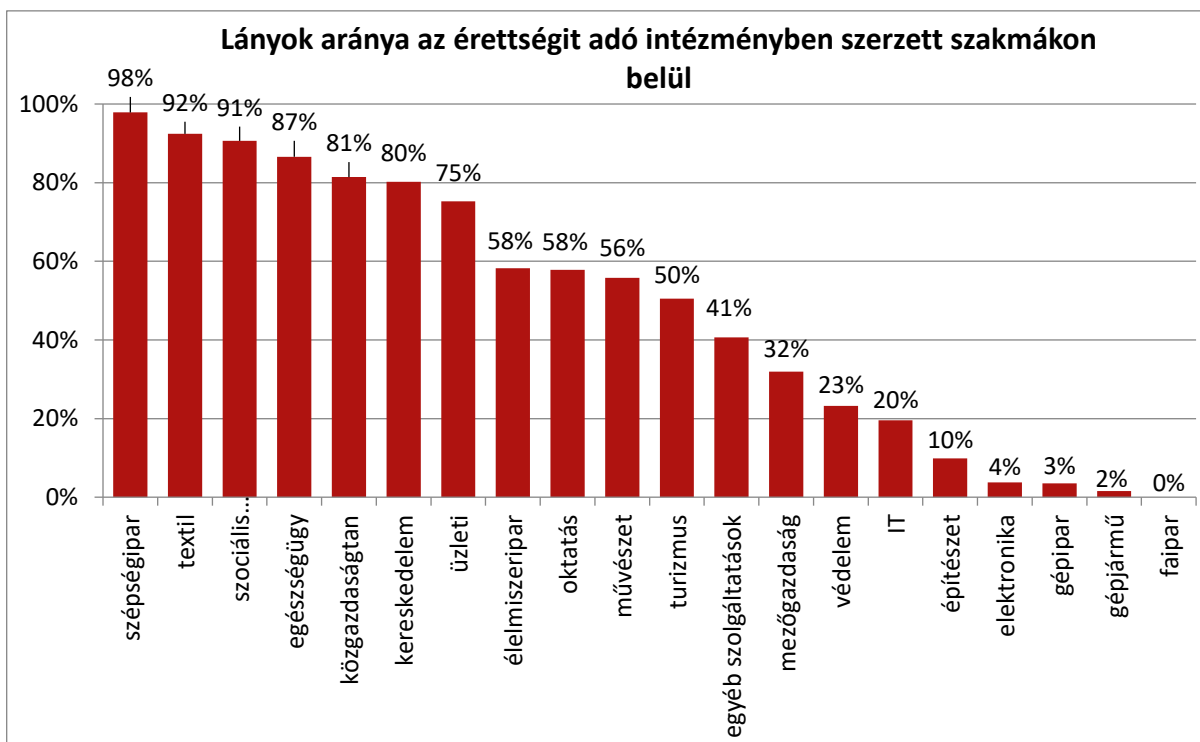
Ahogy korábban is említettük, jelentős szakadék figyelhető meg a választott képzési területek mentén a lányok és a fiúk között mind érettségit adó szakképzettségek (szakközépiskola), mind érettségit nem adó képzések (szakmunkás képzés) tekintetében és ez a mintázat jellemző azok között a fiatalok között is, akik az elmúlt 10 évben szereztek szakmát.

Csak, vagy szinte csak férfiak szereznek érettségi nélkül gépjárművekkel, építészettel, gép- vagy faiparral és elektronikával kapcsolatos szakmákat, míg művészeti, textilipari, üzleti, kereskedelmi, egészségügyi és szépségipari szakmákat főleg nők szereznek szakiskolákban. (4. ábra)

4. ábra – lányok aránya a szakiskolai végzettséggel szerzett szakmákon belül

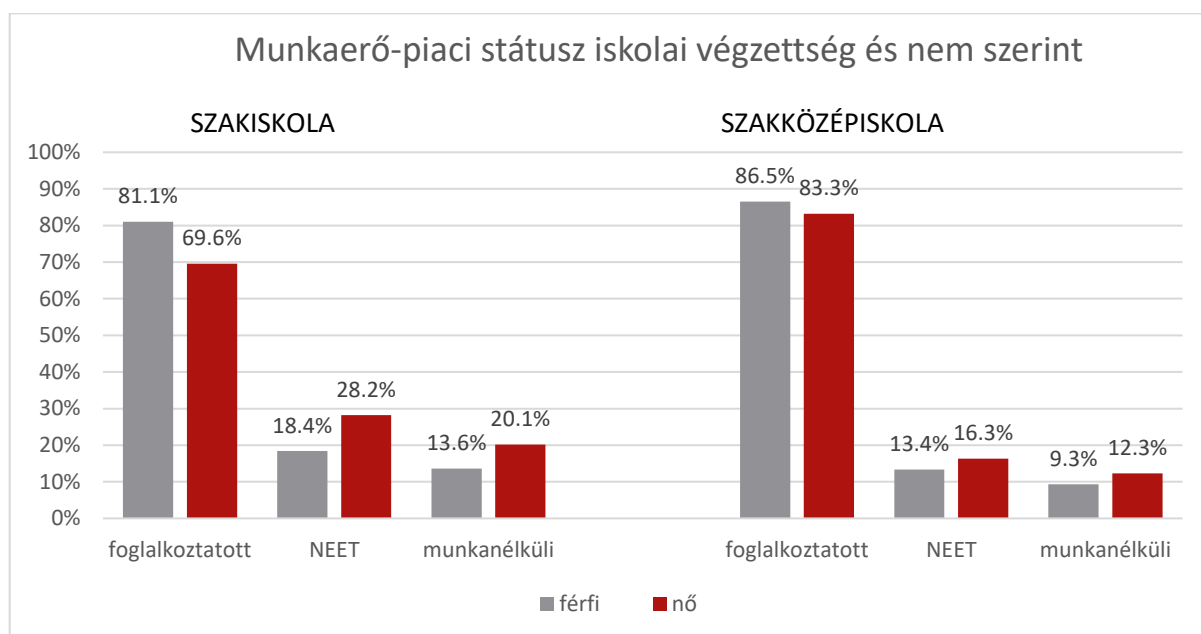
Hasonló megosztottság figyelhető meg férfiak és nők között a szakközépiskolákban szerzett szakmák esetében is, kiegészülve a gazdasági és szociális szolgáltatásokkal kapcsolatos szakmákkal, melyek szintén jellemzően női területeknek tűnnek. (5. ábra)

5. ábra - lányok aránya a szakközépiskolai végzettséggel szerzett szakmákon belül

Három foglalkoztatási státusz mentén elemeztük, hogy a nem és a szakterület hogyan befolyásolja a munkaerő-piaci kimeneteket: ezek a munkanélküliség, a foglalkoztatás és a NEET (azok az aktívak, akik nincsenek foglalkoztatva és nem is tanulnak). Mindhárom munkaerő-piaci státusz esetében külön elemeztük a szakiskolai és a szakközépiskolai végzettséggel rendelkezőket és kihagytuk az elemzésből azokat, akik közmunkában vannak foglalkoztatva vagy ahhoz kapcsolódó oktatásban vesznek részt. Továbbá a foglalkoztatás és a NEET elemzéséből kiszűrtük azokat is, akik a kérdezés pillanatában éppen gyés-en vagy gyed-en voltak. A gyésen vagy gyeden lévő válaszadókat kiszűrve is látható némi különbség nemek szerint a foglalkoztatottság és NEET tekintetében, főleg szakiskolai végzettségűek körében. Jelentősen nagyobb arányban foglalkoztatottak a férfiak, mint a nők (a férfiak 76,4%-a szemben a nők 61,7%-ával) és a férfiak között feltűnően kisebb azok aránya, akik nincsenek sem foglalkoztatásban sem oktatásban (20,2% a férfiak és 31,5% a nők között). Az elemzés során a foglalkoztatottság és NEET között nem figyelhető meg jelentősebb különbség, így részletesebben csak a foglalkoztatottsággal kapcsolatos elemzés eredményeivel foglalkozunk. (6. ábra)

6. ábra – Munkaerő-piaci státusz nemenként

Foglalkoztatottsági- és munkanélküliségi státusz mentén elemeztük³, hogy a nem és a végzettség szakterülete hogyan befolyásolja a munkaerő-piaci kimenteket, bevonva az elemzést további demográfiai jellemzők hatását, mint a lakhely régiója és az életkor. Mindkét foglalkoztatási státusz esetében azt találtuk, hogy a szakma hatását bevonva az elemzésbe a nem hatása jelentősen csökken szakiskolai végzettség esetén, míg érettségit adó képzésben szerzett szakmával rendelkezők között ilyen összefüggés nem figyelhető meg. Vagyis a szakiskolai végzettséggel rendelkező fiatalok között a nők hátrányos helyzetének fele a foglalkoztatottsági arányok esetében, és negyede a munkanélküli arány esetében az előnytelen szakmaválasztásnak tudható be.

³ Logit módszerrel dolgoztunk, melynek végső modelljében szerepelt a nem, a szakmák dummy változói (azon szakmák esetén, amelyekkel az adott szinten legalább 50 ember rendelkezett), kontrollálva életkorral, lakhely régiójával és a kérdés hullámának dummy változójával.

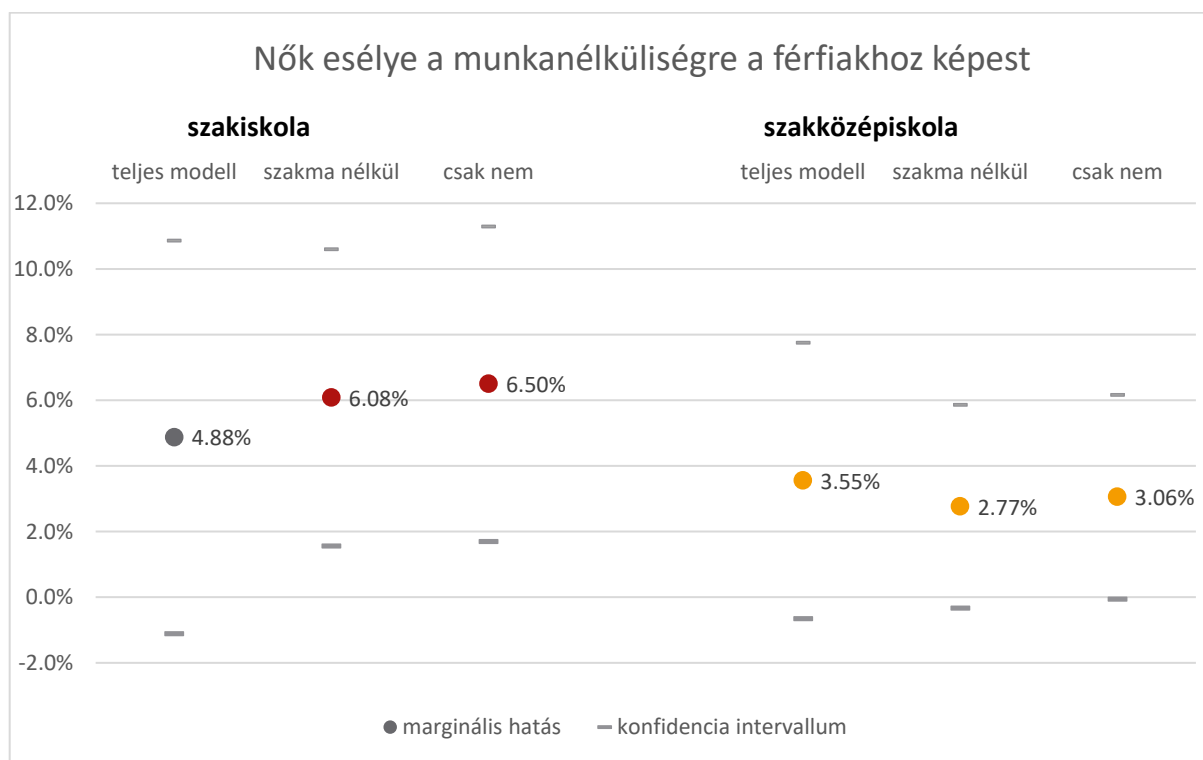

Az életkor jelentősen befolyásolja a munkanélküliségi és a foglalkoztatottsági státuszt is, függetlenül attól, hogy szakiskolai vagy szakközépiskolai képzésben szerzett valaki szakmát, az életkor előrehaladtával csökken az esélye a munkanélküliségre, ily módon nő a foglalkoztatottságra. A lakóhely régiója csak érettségi nélkül szerzett szakmai végzettség esetén befolyásolja jelentősen a munkanélküliséget, érettségi nélkül szerzett szakmával a középső és nyugati régiókban élőknek jelentősen kisebb esélyük van a munkanélküliségre és nagyobb a foglalkoztatottságra, mint az ország keleti régiójában élőknek, ez a jelenség feltehetően egyéb szintű iskolai végzettségek esetében is megfigyelhető.

Munkanélküliség

A tendencia miszerint a nők esélye nagyobb arra, hogy röviddel a tanulmányaik befejezése után munkanélküliekké váljanak egyértelműen látható, még abban az esetben is, ha a választott szakma hatását bevonjuk az elemzésbe, mely szintén erősen befolyásolja a munkanélküliség esélyét. A szakma hatása nélkül a nőknek több mint 6 százalékponttal nagyobb az esélyük arra, hogy munkanélkülivé váljanak, mint a férfiaknak, de a szakma hatásával együtt is majdnem 5 százalékponttal nagyobb erre az esélyük. (7. ábra) Egyértelműen látható továbbá, hogy a nem hatása a munkanélküliségre sokkal erősebben jelenik meg azok között a fiatalok között, akik érettségit nem adó képzésben szereztek szakmát, mint azok között, akik a szakma mellett érettségi vizsgát is tettek.

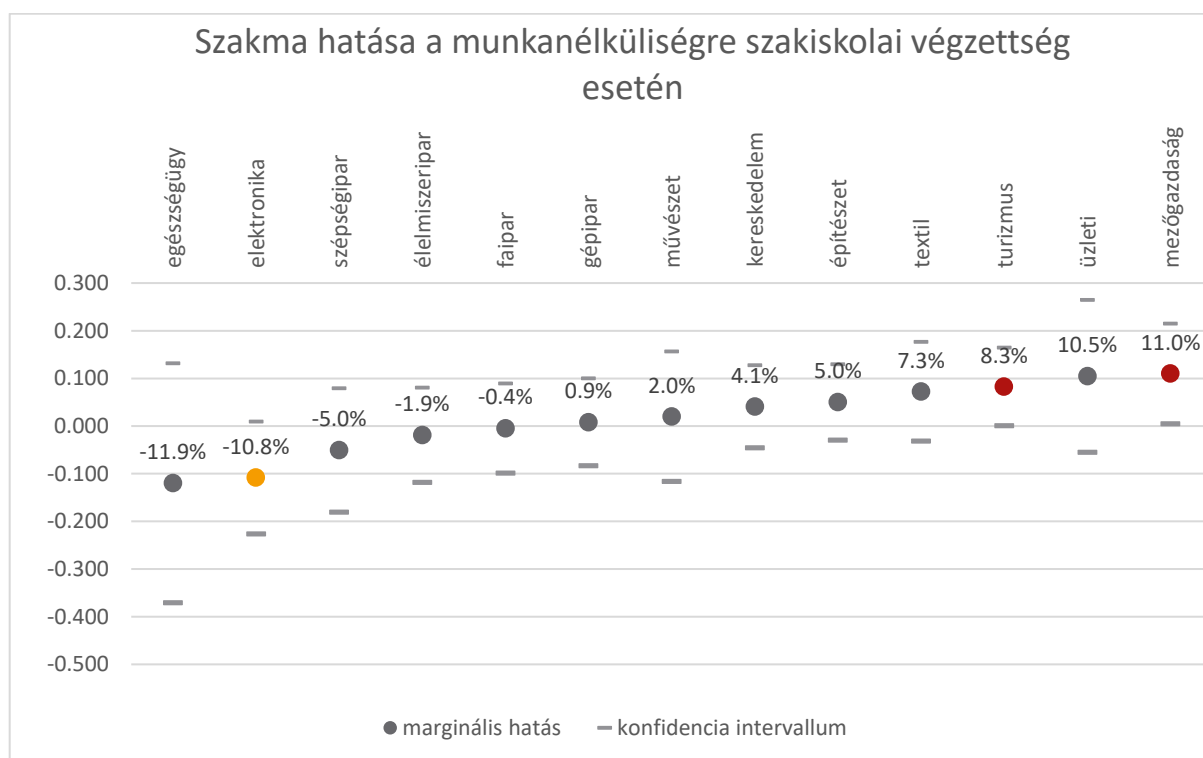
7. ábra – Nők esélye a munkanélküliségre a férfiakhoz képest (marginális hatás: nők esélye a munkanélküliségre hány százalékponttal tér el a férfiaktól)

● 5%-os szinten szignifikáns hatás   ● 10%-os szinten szignifikáns hatás   ● nem szignifikáns hatás

Megfigyelhető, hogy a szakmaválasztás számos szakma esetében önmagában is befolyásolja a munkanélküliség esélyét, úgy is, hogy a nem önálló hatása kiszűrtük. Látható, hogy az elektronikai, turisztikai és mezőgazdasági területen szerzett szakmák statisztikailag

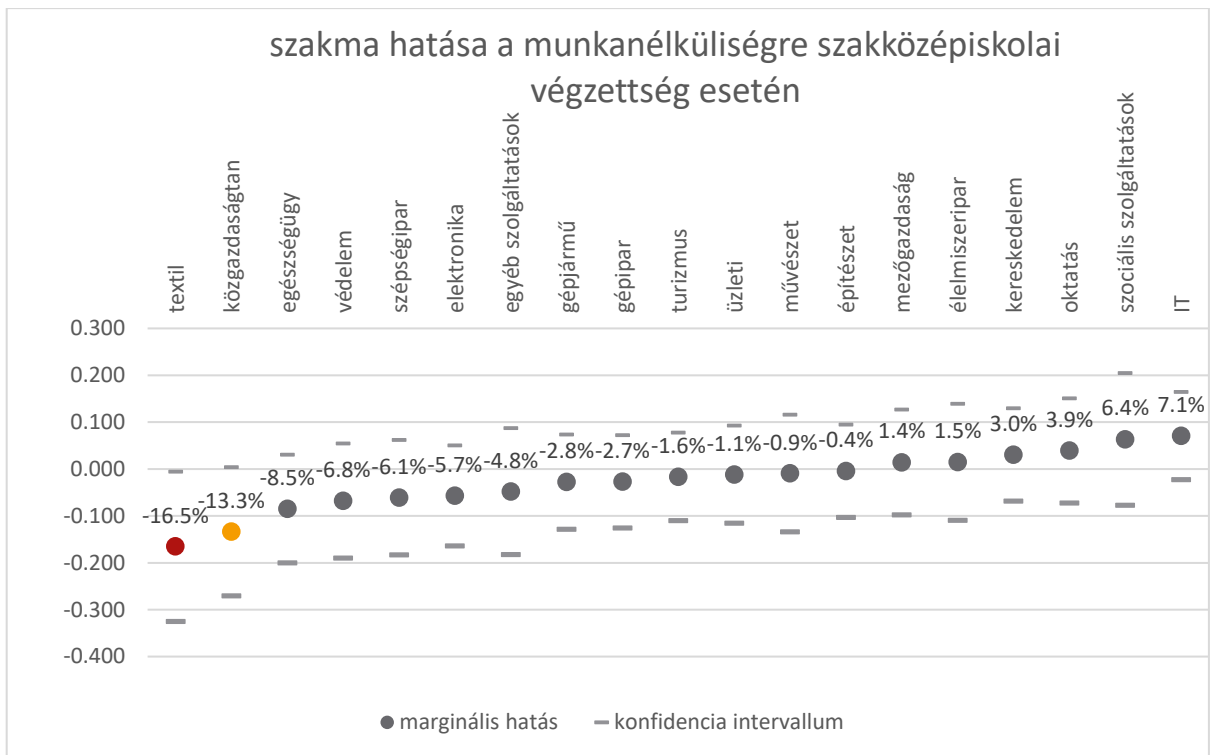

szignifikánsan befolyásolják a munkanélküliség esélyét. Míg az elektronikai területen szerzett szakmával jelentősen kisebb esélye van valakinek munkanélkülivé válni (közel 11 százalékponttal), addig turisztikai és mezőgazdasági szakmákkal jelentősen nagyobb erre az esély. (8. ábra) Fontos megjegyezni, hogy míg az elektronikai területek jellemzően férfi szakmák, addig a turisztikai és a mezőgazdasági területeket kevésbé lehet egyértelműen nemhez kötni. Ebből látható, a férfiak által nagyobb arányban választott szakmákkal kisebb a munkanélküliség esélye, ami a lányok kevésbé piacképes szakmaválasztására utalhat.

8. ábra – Szakma hatása a munkanélküliségre szakiskolai végzettség esetén (marginális hatás: egy-egy szakmai végzettséggel rendelkezők esélye a munkanélküliségre hány százalékponttal tér el az összes többi szakmai végzettséggel rendelkezőktől)
● 5%-os szinten szignifikáns hatás ● 10%-os szinten szignifikáns hatás ● nem szignifikáns hatás

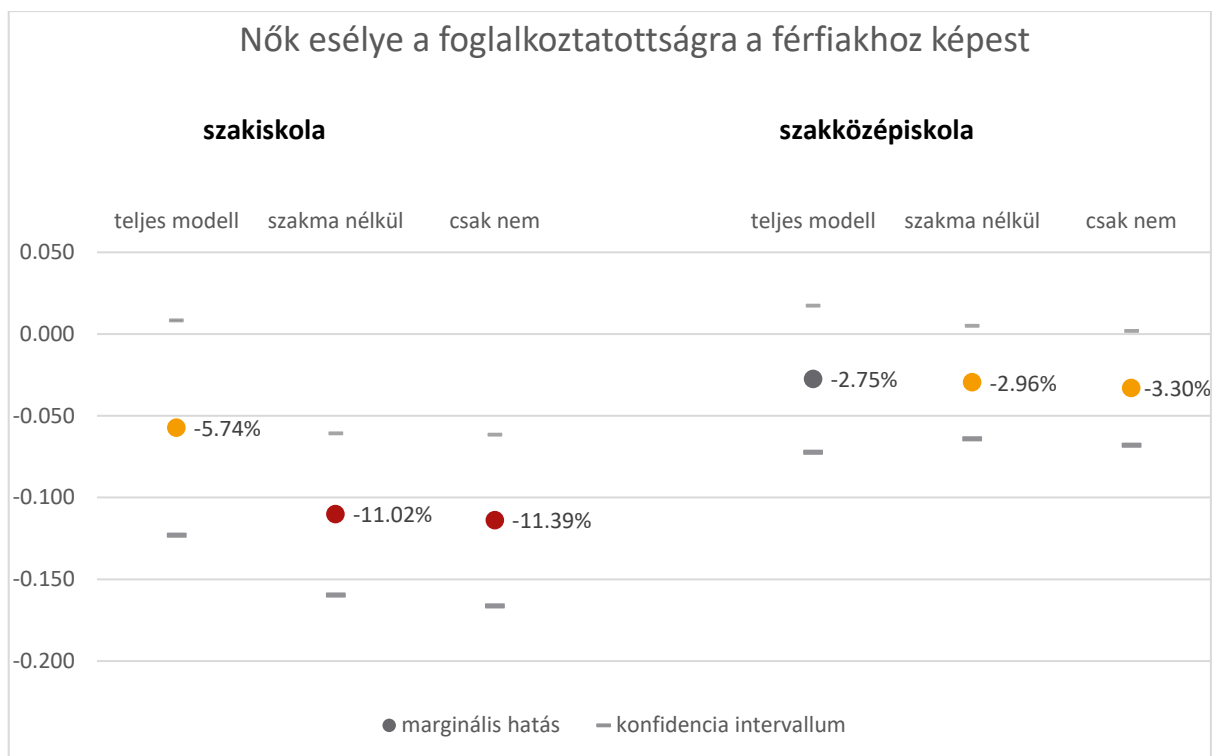
Szakközépiskolai végzettség esetén a szakmaválasztás kevésbé befolyásolja a munkanélküliség esélyét, itt az egyes szakmák hatása nagyrészt statisztikailag nem szignifikáns. (9. ábra) Bár a textilipari és közgazdasági területeken szerzett szakmákkal rendelkezőknek kisebb az esélyük a munkanélküliségre és ez a két szakma jellemzően női terület, fontos kiemelni azt is, hogy azok aránya, akik ezeken a területeken szereztek végzettséget, elhanyagolható összes közép szinten szakmai végzettséget szerzett között.

9. ábra – Szakma hatása a munkanélküliségre szakközépiskolai végzettség esetén (marginális hatás: egy-egy szakmai végzettséggel rendelkezők esélye a munkanélküliségre hány százalékponttal tér el az összes többi szakmai végzettséggel rendelkezőktől)
● 5%-os szinten szignifikáns hatás ● 10%-os szinten szignifikáns hatás ● nem szignifikáns hatás

Foglalkoztatottság

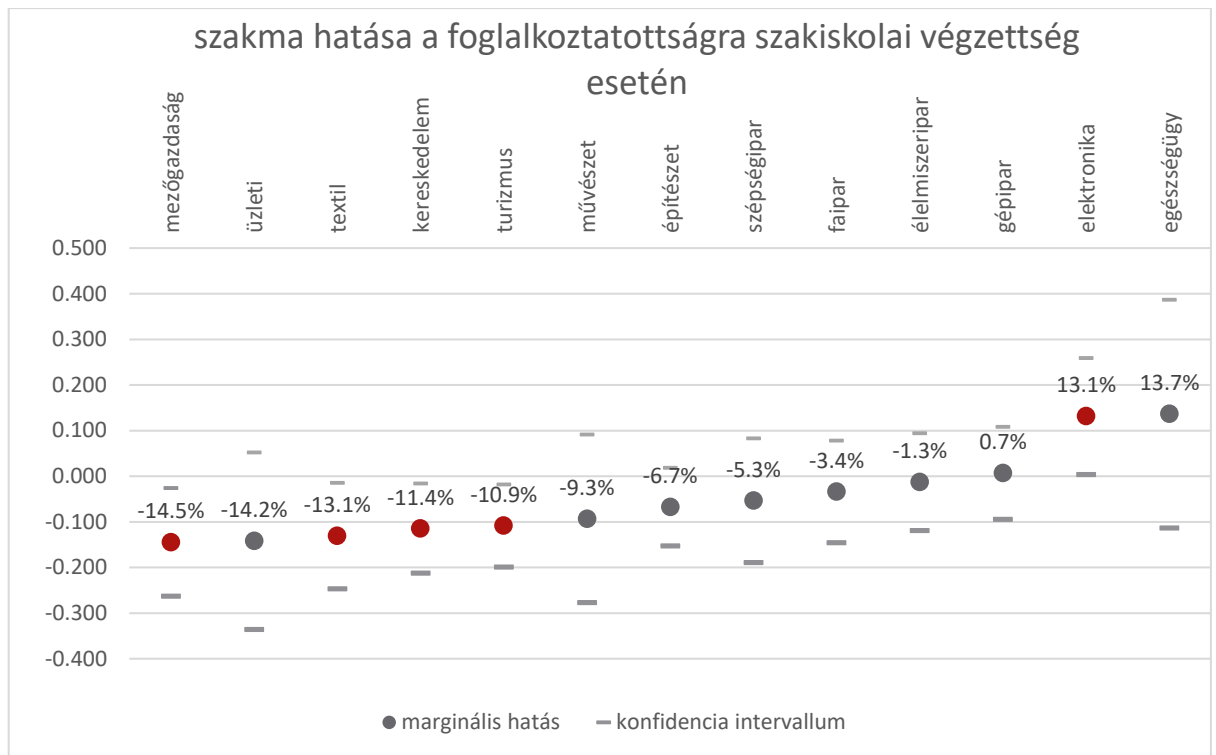
Foglalkoztatottság esetében hasonló különbség figyelhető meg nők és férfiak között, mint a munkanélküliségnél láttuk. Érettségi nélkül szerzett szakmával rendelkezők esetén a nők esélye a férfiakhoz képest jelentősen kisebb arra, hogy foglalkoztatva legyenek, ez a nemek közötti különbség jelentősen csökken, amikor a szakmák önálló hatását bevonjuk a modellbe. Azaz, az érettséggel nem rendelkező nőknek több, mint 11 százalékponttal kisebb esélyük van arra, hogy foglalkoztatva legyenek, mint az azonos iskolai végzettséggel rendelkező férfiaknak. Ez a különbség szakiskolával rendelkező férfiak és nők között jelentősen csökken (5,74 százalékpont), amint a szakmák önálló hatása is megjelenik az elemzésben, ami összefüggésben lehet azzal, amit már korábban is láttunk, hogy a nők jellemzően nagyobb arányban választanak kevésbé piacképes szakmákat, mint a férfiak. Továbbá érettséggel szerzett szakmák esetén hasonló különbség nem figyelhető meg, azaz egy adott szakterületen végzett fiatal nők, bár kismértékben alacsonyabb arányban foglalkoztatottak, mint a férfiak, azonban nincs statisztikailag szignifikáns különbség a két nem között. (10. ábra)

10. ábra – Nők esélye a foglalkoztatottságra a férfiakhoz képest (marginális hatás: nők esélye a foglalkoztatottságra hány százalékponttal tér el a férfiaktól)

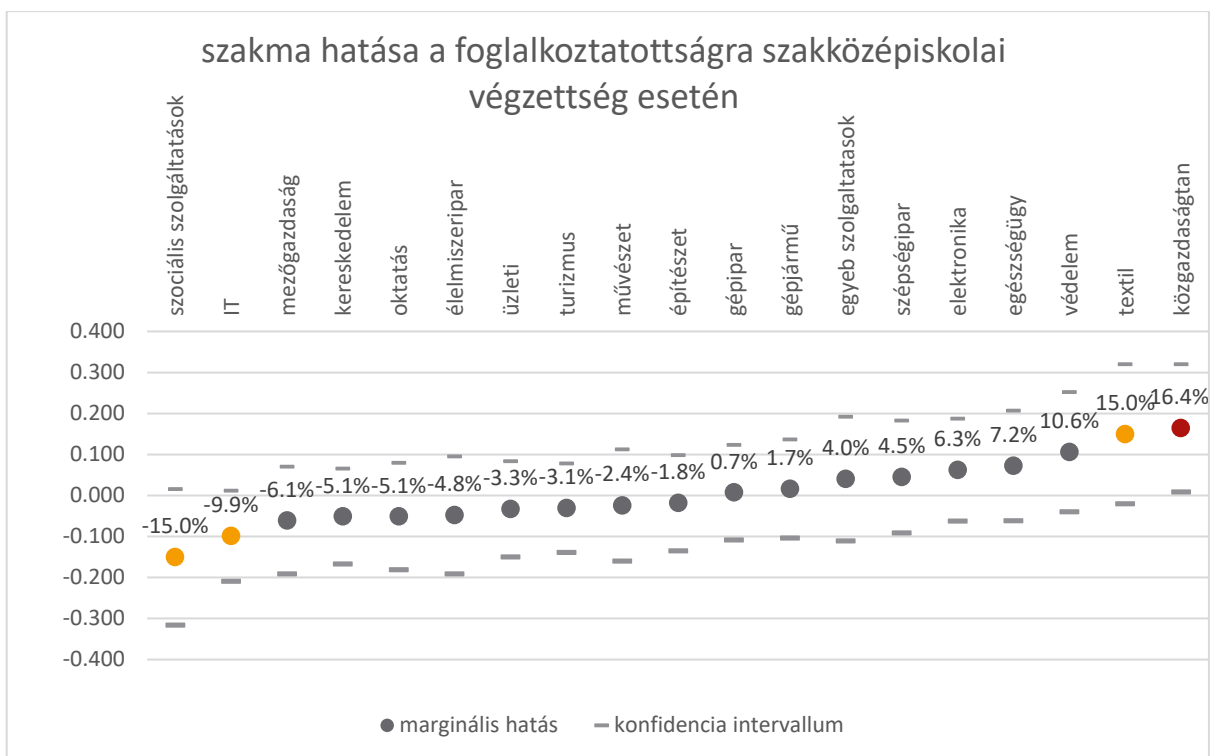
● 5%-os szinten szignifikáns hatás ● 10%-os szinten szignifikáns hatás ● nem szignifikáns hatás

Szakiskolai végzettsége esetén a szakmaválasztás jelentősen összefügg a foglalkoztatottsággal: mezőgazdasági, textilipari, kereskedelmi és turisztikai területeken szerzett szakmákkal jelentősen nehezebb elhelyezkedni, míg elektronikai területen szerzett szakmával jelentősen nagyobb a foglalkoztatottság esélye. (11. ábra) Ezek közül a textilipar és a kereskedelmi területen szerzett szakmák jellemzően női ágazatok, míg, mint már említettük elektronikai területen jellemzően férfiak szereznek szakmát. A turizmus és a mezőgazdaság nem köthető egyértelműen valamelyik nemhez. Itt is megfigyelhető, hogy a nők inkább választanak olyan szakmákat, amelyekkel kisebb a munkaerőpiacon való elhelyezkedésre az esélyük.

11. ábra – Szakma hatása a foglalkoztatottságra szakiskolai végzettség esetén (marginális hatás: egy-egy szakmai végzettséggel rendelkezők esélye a foglalkoztatottságra hány százalékponttal tér el az összes többi szakmai végzettséggel rendelkezőktől)
● 5%-os szinten szignifikáns hatás ● 10%-os szinten szignifikáns hatás ● nem szignifikáns hatás

Érettségivel szerzett szakmák esetén kisebb a szakma önálló befolyása a foglalkoztatottságra, bár néhány szakma esetében itt is megfigyelhető jelentős különbség. Szociális szolgáltatási és IT területen szerzett szakmával jelentősen kisebb, textilipari és közgazdasági területen jelentősen nagyobb a foglalkoztatottság esélye. Eddig is látható volt, hogy érettségit adó intézményben szerzett szakmák esetén mind a nem, mind a szakma munkaerő-piaci státuszra gyakorolt hatása kisebb, mint érettségit nem adó intézményben szerzett szakmai végzettségek esetén, ami a foglalkoztatottság tekintetében még nyilvánvalóbban látható. A szociális szolgáltatási területeken szerzett szakmák jellemzően női területek, így illeszkedik az eddigi eredményekhez, melyek azt mutatják, hogy a lányok gyakran választanak kevésbé piacképes szakmákat. Ezzel szemben IT területen jellemzően férfiak szereznek végzettséget, de láthatóan a szakközépiskolai területen szerzett IT végzettség nem jelent előnyt a munkaerőpiacon való elhelyezkedésben. A textilipari és közgazdaságtani területeken jellemzően nők szereznek szakmák és ezek a szakmák érettségit adó intézményben szerezve jelentősen növelik a foglalkoztatottság esélyét. (12. ábra)

12. ábra – Szakma hatása a foglalkoztatottságra szakiskolai végzettség esetén (marginális hatás: egy-egy szakmai végzettséggel rendelkezők esélye a foglalkoztatottságra hány százalékponttal tér el az összes többi szakmai végzettséggel rendelkezőktől)

● 5%-os szinten szignifikáns hatás   ● 10%-os szinten szignifikáns hatás   ● nem szignifikáns hatás

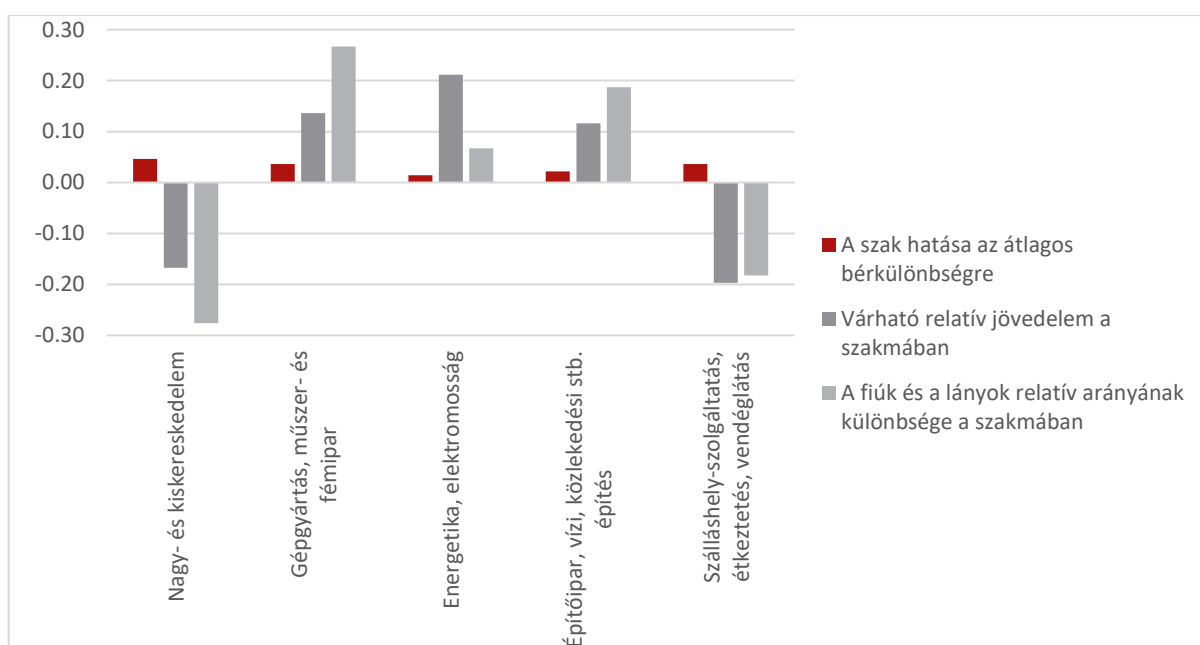

KÜLÖNBSÉGEK A KERESETEKBEN?

Annak, hogy a lányok és a fiúk más szakmákat választanak, a várható fizetésekre is jelentős hatása van. Ha megnézzük az egyes szakképzések után betölthető munkakörök a többi munkakörhöz viszonyított (relatív) átlagos bérét, akkor azt látjuk, hogy azokon a szakterületeken, ahol magasabb a nők aránya, általában alacsonyabbak a fizetések.

A 2014-ben szakvizsgát tettek nemi eloszlása és a 2014-es béradatok alapján ha mindenki abban a szakmában dolgozna, amiből vizsgázott, összességében szakközépiskolai végzettségűek körében majdnem 18 százalékkal lenne magasabb a férfiak fizetése csak azért, mert jobban fizetett szakmákat választanak. Még akkor is magas ez az arány, ha figyelembe vesszünk olyan változókat, amik a nemtől függetlenül befolyásolhatják az adott szakmában az átlagos keresetet, például az adott szakmákban dolgozók életkorát és a munkahelyek területi eloszlását: ezzel a módszerrel is arra jutunk, hogy 16,5 százalékkal keresnek többet a férfiak a szakmaválasztásuk miatt. Szakközépiskolai végzettségűek körében jelentősen alacsonyabb a középfokú szakképzésben választott szak miatti várható jövedelmkülönbség, 1,9 százalék ha csak az átlagbéreket nézzük, és 1,7 százalék ha kiszűrünk torzító hatásokat.

A szakiskolai képzések esetében öt szak hatása járul hozzá jelentősen ahhoz, hogy az iskolai szakmaválasztás jelentős különbségeket okoz a várható jövedelmekben. Ezen öt szak hatása mindösszesen 15,4 százalékkal növeli meg a férfiak bérelőnyét. Ezek közül a gépgyártás, energetika és építőipari szakokon jelentősen több a fiú, és ezeknek a szakmáknak magasabb a várható jövedelme az átlagnál. A másik irányból a nagy- és kiskereskedelem, illetve a turizmushoz kapcsolódó szakmákban jelentősen több a lány, viszont ezeknek a szakmáknak az átlagnál alacsonyabb a várható jövedelme, így az előzőekhez hasonlóan ezek is csökkentik a nők várható fizetését.

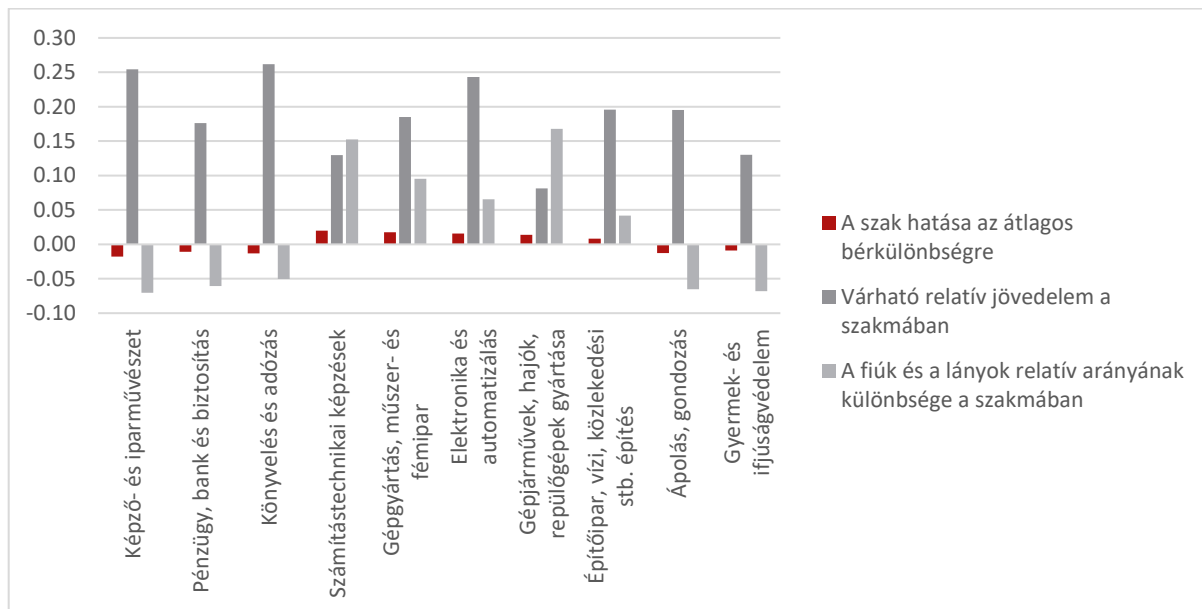

13. ábra - Az egyes szakiskolai képzési területek hozzájárulása a várható jövedelem-különbségekhez

A szakközépiskolai képzések közül jóval több, tíz szaknak van jól látható hatása a várható jövedelmek közötti különbségre. Csakúgy mint a szakiskolák esetében, itt is találunk olyan szakmákat, amiket kisebb arányban választanak lányok, és magasabb jövedelemhez vezetnek,

így növelve a várható bérek közötti különbséget, ilyen szakma számítástechnika, a gépgyártás, elektronika, gépjárművek gyártása, vagy az építőipar. Ugyanakkor a szakközépiskolák esetében csökkenti a várható jövedelmek közötti különbséget az, hogy több olyan szakon is magasabb a lányok aránya, amik az átlagosnál jobb fizetéshez vezetnek: ilyen a képző- és iparművészet, a pénzügy, a könyvelés, ápolás vagy a gyermek- és ifjúságvédelem.

14. ábra - Az egyes szakközépiskolai képzési területek hozzájárulása a várható jövedelem-különbségekhez

IV. ÖSSZEGZÉS

A munkaerőpiacon a férfiakénál jelentősen rosszabbak a nők kereseti és előrelépési kilátásai a világ számos országában, így Magyarországon is. Elemzésünkben azt vizsgáltuk, hogy ebben milyen szerepet játszhat az, hogy a magyar középfokú szakképzési rendszerben eltérő szakokat választanak a lányok és a fiúk.

A 2014-es adatok alapján azt látjuk, hogy jelentős különbség van a lányok és a fiúk szakválasztása között, vannak olyan területek, ahol alig vannak lányok, míg néhány szakon éppen fordított a helyzet, szinte csak lányok vesznek részt az adott terület szakképzésében. Bár vannak különbségek az érettségit adó szakközépiskolák és az érettségit nem adó szakiskolák között, mindkét szakképzési intézmény típusról elmondható, hogy nagymértékű a horizontális nemi szegregáció.

E horizontális nemi szegregáció hatása erősen befolyásolja a férfiak és nők esélyeit a munkaerő-piacon, főleg abban az esetben, ha a szakma megszerzése nem járt együtt érettségi vizsgával. Elemzésünkéből kiderül, hogy szakiskolai végzettséggel rendelkező nőknek jelentősen kisebb esélye van a foglalkoztatottságra és nagyobb a munkanélküliségre, mint az azonos végzettségű férfiaknak. Ez együtt jár azzal, hogy a nők jóval nagyobb arányban választanak olyan szakmákat, amikkel nehezebb elhelyezkedni, mint a textilipari és kereskedelmi szakmák és kisebb arányban piacképesebb szakmákat, mint az elektronikai területen lévő szakmák.

Az eltérő szakválasztás hozzájárulhat a férfiak és a nők átlagos fizetése közötti különbséghez is: ha mindenki a saját szakképzésének megfelelő szakot választ, akkor csak ez alapján szakiskolások esetében 16,5 százalékkal, szakközépiskolások esetében pedig 1,7 százalékkal

lesz magasabb a férfiak várható fizetése még akkor is, ha a szakmák átlagos fizetésének kiszámolásánál figyelembe vesszük a regionális és életkorhoz kapcsolódó hatásokat. Ezt a hatást nagyrészt az magyarázza, hogy a lányok nagyobb arányban választanak az átlagosnál alacsonyabb jövedelmű szakmákat, mint a fiúk.

V. FÜGGELÉK

1. Tábla: Lányok aránya a szakiskolákban és szakközépiskolákban képzési területenként

Képzési terület	Lányok aránya szakiskolákban (%)	Lányok aránya szakközépiskolákban (%)
Általános oktatási ismeretek		91%
Képző- és iparművészet		77%
Zene- és előadó-művészet	23%	67%
Audiovizuális módszerek és média-szakismeretek	18%	49%
Formatervezés		88%
Kézművesség	79%	100%
Újságíró- és riporterképzés		67%
Nagy- és kiskereskedelem	77%	70%
Marketing és reklám		50%
Pénzügy, bank és biztosítás	64%	81%
Könyvelés és adózás	65%	80%
Menedzsment és igazgatás	60%	59%
Titkársági és irodai munka	84%	88%
Munkahelyi ismeretek	17%	86%
Statisztika		33%
Számítástechnikai képzések	7%	9%
Számítástechnikai alkalmazások		10%
Gépgyártás, műszer- és fémipar	0%	2%
Energetika, elektromosság	1%	1%
Elektronika és automatizálás	5%	1%
Vegyipar		52%
Gépjárművek, hajók, repülőgépek gyártása	1%	0%
Élelmiszergyártás	38%	61%
Textil-, ruha-, cipő- és bőripari képzések	78%	89%
Fa-, papír-, műanyag-, üvegfeldolgozás	1%	1%
Bányászat és kitermelőipar		5%
Építészet és várostervezés		22%
Építőipar, vízi, közlekedési stb. építés	0%	16%
Növénytermesztés és állattenyésztés	28%	38%
Kertészet	49%	35%
Erdőgazdálkodás	4%	9%
Vadgazdálkodás		13%
Egészségügy (általános programok)		96%
Ápolás, gondozás	93%	86%
Fogászati laboratóriumi technológia	77%	66%
Orvosi diagnosztikai és kezelési technológiák	78%	87%

Terápia és rehabilitáció		70%
Gyermek- és ifjúságvédelem		97%
Szociális munka és tanácsadás	91%	92%
Személyi szolgáltatások (általános programok)		10%
Szálláshely-szolgáltatás, étkeztetés, vendéglátás	48%	55%
Utazásszervezés, turizmus és szórakoztatás	67%	79%
Sportok	85%	50%
Fodrászat és szépségápolás	91%	100%
Szállítási szolgáltatások		39%
Környezetvédelem (általános programok)		50%
Környezetvédelmi technológiák		61%
Természeti környezet és élővilág	0%	
Kommunális és közegészségügyi szolgáltatások	0%	25%
Személyi és vagyonvédelem		21%
Honvédelem	11%	6%